

Het lied van de drie jongelingen in de vuuroven (kolom 11)

De herfst is begonnen. De "r" zit weer in de maand. Ooit werd dat in de liturgie gemarkeerd met een gezang. Vijf jaar geleden heb ik dat gezang samen met Ján Janovčík en zijn Cantores Sancti Gregorii gezongen in de Amsterdamse Agneskerk. Ik was het bijna vergeten. Het is het langste gezang uit de Gregoriaanse traditie. Omdat Luca Ricossa momenteel werkt aan een nieuwe uitgave van dit stuk, hoorde ik onlangs de opname die Ján destijds maakte. Ik heb daar nu een video van op internet gezet. Daarin loopt de partituur mee die ik alweer elf jaar geleden van dit stuk heb uitgeschreven. Opa wordt oud.

In de opname duurt het stuk 23 minuten en 15 seconden. Het is een fantastisch stuk. Het bestaat uit een soort versierde derde-modus psalmtoon. Daarin wisselen coupletten van drie zinnen (A, A en B) elkaar af met een refrein. De tekst, uit het Bijbelboek Daniël, roept heel de schepping op om God te loven. Het stuk is muzikaal vooral zo interessant vanwege de vreemde en lange melisma's die de psalmtoon diverse keren onderbreken en versieren. Die melisma's nemen naar het einde in intensiteit toe, waardoor ook de oproep tot lofprijzing en de lofprijzing zelf in intensiteit toenemen.

Het stuk is niet alleen bijzonder vanwege lengte en muzikale kwaliteit. Het is ook een van de weinige stukken die geleidelijk aan vrijwel overal uit de traditie zijn verdwenen. In de boeken waarmee de monniken van Solesmes vanaf eind negentiende eeuw het Gregoriaans wereldwijd bekendheid gaven, is het niet meer te vinden. Maar in de Middeleeuwen bestond het behalve in het Gregoriaans ook in het Oud Romeins. In beide tradities werd het vier keer per jaar gezongen; op de zogenoemde quateremperzaterdag, steeds aan het begin van een nieuw seizoen. Hoewel de manier waarop het stuk werd uitgevoerd per regio nogal kon verschillen, werd het in heel Christelijk Europa gezongen.

In de moderne liturgie bestaat het stuk niet meer en is het vervangen door een eenvoudige hymne. Die hymne wordt nog op Drieënheidszondag gezongen. Ook de quateremperdagen bestaan niet meer. De tekst uit Daniël wordt wel elke zondag in de Laudens gereciteerd. Ook bestaan er nog steeds een aantal kortere gezangen ontleend aan de Daniëltekst. Dat was dus ooit heel anders. Het lijkt erop dat dit zowel in het Oosten als het Westen anders was. Het schijnt dat het lied van de drie jongelingen in de vuuroven in alle Christelijke tradities een prominente plaats innam. Dat is niet raar. De drie jongelingen zijn immers het voorbeeld van de ware gelovigen, die weigeren afgoden te

aanbidden, en zelfs als ze om die reden in het vuur worden gegooid, hun eigen God blijven loven en alles en iedereen blijven oproepen dat ook te doen.

Voor mij was het interessant om te zien dat deze Daniëltekst ook in de Mozarabische traditie bestond. In de belangrijkste getuige van deze traditie, het vroeg tiende-eeuws antifonale van León, staan maar liefst 26 melodieën voor deze tekst genoteerd; elf voor de grote feesten en vijftien voor de gewone zondagen. Tijdens de Islamitische overheersing van Spanje werd dit lied dus ooit elke zondag gezongen. Hoe groter het feest, hoe uitvoeriger de tekst en hoe uitbundiger de melodie. Die melodieën had ik natuurlijk graag willen zingen. Maar helaas, vrijwel alle melodieën in het antifonale van León zijn verloren. Van de 26 zogenoemde benedictiones is geen enkele melodie bewaard. We kunnen in de oude neumennotatie alleen zien hoeveel noten er op elke lettergreep tekst staan, en meestal ook of de melodie omhoog of omlaag gaat. Behalve incidentele priemen kunnen we verder geen intervallen lezen.

Ik heb de teksten van de 26 benedictiones met elkaar vergeleken. Daaruit blijkt dat deze stukken in principe uit vier delen bestaan: een introductie, een aantal lofprijzingen, een aantal aansporingen tot lofprijzing en een conclusie. De meeste stukken hebben echter geen introductie of conclusie. Ook hebben de meeste stukken maar één lofprijzing. In de structuur zitten verder nog wat eigenaardigheden die ook duidelijk naar de muziek verwijzen. Het viel me op dat het meest complexe stuk, voor Hemelvaart, structureel en muzikaal de grootste overeenkomst vertoonde met het Gregoriaanse lied.

Daarmee leek er een verband te bestaan tussen de verloren melodie voor Hemelvaart en het Gregoriaans stuk. Misschien vormde het eerste de basis voor het tweede. Andersom kan natuurlijk ook. Maar het lijkt me logischer dat de Spaanse melodie ouder moet zijn geweest. Je kunt daarover discussiëren. Ook met de computer vond ik een verband tussen de benedictiones voor Hemelvaart en het Gregoriaans canticum. Ook daar kun je moeilijk over doen. In ieder geval heb ik met de computer een melodie voor het verloren gezang gegenereerd op basis van het Gregoriaans canticum. Die melodie heb ik vijf jaar geleden ook samen met Ján gezongen en opgenomen. Boek en CD zijn nog steeds verkrijgbaar. We hebben het stuk ook gezongen bij de presentatie van dat boek in de Utrechtse Willibrordkerk, een dag nadat we in Amsterdam het canticum zongen. Het is welhaast zeker dat de originele melodie heel anders moet zijn geweest. Ik zou nu denk ik betere melodieën produceren. In feite

staan alle 26 stukken nog steeds op mijn verlanglijstje. Ik zou dus kunnen gaan zoeken naar sponsors en zangers, maar dat doe ik niet.

Wat me nu meer bezighoudt is het verband van dit liturgisch-muzikale drama met de situatie van vandaag. In de traditie begonnen de seizoenen ooit met het cantiek van de drie jongelingen in de vuuroven. Alsof die wilden zeggen: hoe de natuur ook verandert, wij zullen onze God blijven loven, en alles en iedereen blijven aansporen hetzelfde te doen. Als we de propaganda van vandaag moeten geloven, dan is de natuur de natuur niet meer. Hoewel ook nu de "r" in de maand is gekomen en de griep zich aandient, noemen we die griep nu corona; de kroon op de zwendel die de parasitaire klasse de afgelopen decennia heeft opgebouwd. De mensen stinken er massaal in. Allemaal zeggen ze: Wat de feiten ook zijn, houdt anderhalve meter afstand, zet allemaal een mondkapje op, roept iedereen op hetzelfde te doen. Ik geloof niet dat ik deze nonsense op muziek wil horen. Laat staan dat ik me daarvoor ga inzetten.
<https://www.bitchute.com/video/tx0aeTbAJiIB/>